

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Атаманюк Р.І.

студент;

Базалійська Н.П.

старший викладач,

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Актуальність проблеми. У міру загострення соціально-економічної кризи в країні, у середовищі економістів, політиків та широких кіл громадськості поширюється думка про необхідність зменшення податкового навантаження на бізнес, зокрема щодо єдиного соціального внеску, частка якого спрямовується у Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Проблемі страхування на випадок безробіття присвячені праці таких вчених, як: С. Бандур, В. Васильченко, Е. Лібанова, І. Петрова, американські економісти К. Макконнелл і С. Брю, П. Семюельсон, Р. Еренберг і Р. Сміт [1-5]. У працях цих та інших економістів досліджуються практичні проблеми та інструментарій соціального страхування на випадок безробіття, окремі методичні підходи до його удосконалення. Однак у публікаціях не аналізуються особливості організації цього виду соціального страхування в умовах економічних криз і рецесій, вони не пов'язуються із процесами, що відбуваються у таких ситуаціях на ринках праці, а його зміни – із наслідками для соціально-трудової сфери.

Метою нашого дослідження є опрацювання методології державного соціального страхування на випадок безробіття в умовах сучасних викликів ринку праці України та розробка прикладних проблем підвищення його ефективності.

Соціальне страхування не лише захищає працюючих, а й служить механізмом суспільних інвестицій, доходи від яких повертаються у вигляді покращання якості життя населення, стабільності суспільства, формування спонукальних мотивів до праці, освіти й підвищення кваліфікації. Воно стало важливим засобом досягнення соціальної злагоди в суспільстві, запобігання й зниженні рівня бідності. Право працюючих на це страхування набуло значення одного з найважливіших прав людини і громадянина [1, с. 78]. Виділяють два основних напрями соціально-економічної діяльності держави щодо безробіття: регулювання рівня й тривалості безробіття і соціальний захист людей від безробіття.

Перший напрям передбачає перетворення реального безробіття в приховане і за рівнем, і за тривалістю. Стимулювання державою попиту допомагає пом'якшувати циклічний рух суспільного виробництва й тим самим утримувати в допустимих межах масштаби резервної армії праці (безробіття). В іншому випадку неконтрольоване зростання безробіття в періоди криз загрожує соціальними конфліктами, які можуть підірвати економічний розвиток країни.

Другий напрям передбачає визначення форм і методів соціального захисту (допомоги по безробіттю, гарантованого мінімуму зарплати і т.д.), а також способів його розподілу.

Правові засади здійснення соціального страхування визначаються Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок

безробіття» [2]. Цей Закон розроблений відповідно до Конституції України та Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Він визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Стаття 1 Закону зазначає, що загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття являє собою систему прав, обов'язків і гарантій, що передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Видами забезпечення за Законом є:

- допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;
- допомога по частковому безробіттю;
- матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного;
- допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

На сучасному етапі державна служба зайнятості діє як єдина цілісна система органів виконавчої влади з трирівневою структурою (базовий, обласний і верхній рівні). Послуги, пов'язані із забезпеченням зайнятості населення, надаються державною службою безкоштовно. Її діяльність фінансується за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття [3].

Доходна частина бюджету Фонду формується за рахунок:

- страхових внесків страхувальників – роботодавців, застрахованих осіб;
- асигнувань державного бюджету;
- сум фінансових санкцій, застосованих до підприємств, установ, організацій та фізичних осіб за порушення встановленого порядку сплати страхових внесків та використання коштів Фонду, недотримання законодавства про зайнятість населення, а також сум адміністративних штрафів, накладених на посадових осіб і громадян за такі порушення;
- прибутку, одержаного від розміщення тимчасово вільних коштів Фонду, у тому числі, резерву коштів Фонду, на депозитному рахунку;
- благодійних внесків підприємств, установ, організацій та фізичних осіб;
- інших надходжень [4].

За рахунок коштів Фонду останніми роками здійснювалося профорієнтаційне та профконсультаційне обслуговування безробітних, проводилися семінари для роботодавців і безробітних із пошуку роботи та орієнтації на підприємницьку діяльність, семінари-тренінги, ярмарки вакансій тощо. Ці заходи були спрямовані на інформування незайнятих громадян про ситуацію на ринку праці та професії, що користуються попитом, на допомогу молоді у свідомому виборі професій, які відповідають як потребам особистості, так і суспільства. Для поступового досягнення європейських стандартів надання послуг клієнтам служби зайнятості, забезпечено відкритість для всіх шукачів роботи та роботодавців загальноукраїнської бази вакансій, яка оновлюється щоденно. Запроваджено сучасні методи інформування населення: Інтернетпортали, Інформаційно-довідкову інтерактивну багатоканальну телефонну систему державної служби зайнятості України, засоби мобільного зв'язку (sms- сервіс «Пошук роботи») [4; 5].

Підводячи підсумки, слід зазначити, що наслідки світової фінансової кризи негативно вплинули на стан економіки України, збільшили пропозицію вільної робочої сили на ринку праці. Система соціального страхування на випадок безробіття виявилася неспроможною адекватно реагувати на зростання навантаження, пов'язаного зі збільшенням числа безробітних, які потребують соціального захисту [1, с. 82]. Тому основні напрями вирішення проблем безробіття

мають включати цілу низку заходів, зокрема: приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів, запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці, реалізацію Державної та регіональних програм зайнятості, сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств, забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових, створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних, легалізацію тіньової зайнятості тощо [5].

Отже, система державного соціального страхування на випадок безробіття в Україні, продемонструвала свою ефективність. Зменшення фінансового навантаження на бізнес полягає не у його ліквідації або зниженні планки соціального захисту безробітних, а в легалізації зайнятості та оптимізації витрат на здійснення політики зайнятості, перш за все – наданні соціальних послуг безробітним.

Важливе значення для підвищення ефективності страхового фонду на випадок безробіття, недопущення випадків крадіжок і шахрайств має забезпечення його більшої прозорості, зокрема через систематичну публікацію в засобах масової інформації, включаючи інтернет-ресурси, детальнішої інформації про надходження і витрати коштів фонду. Відсутність такої інформації не дає змоги суспільству, громадськості, у т.ч. учасникам фонду, аналізувати ефективність витрат, породжує недовіру серед реальних і потенційних платників внесків до його діяльності, стимулює їх відхід у тіньову економіку.

Список використаних джерел:

1. Сільченко С.О. Соціальне страхування: реалії та перспективи правового регулювання / С.О. Сільченко // Проблеми законності. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2009. – Вип. 102. – С. 78-86.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 2 берез. 2000 р. № 1533-ІІ І [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Про результати аналізу та виконання бюджету фонду Загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття у 2007 р. // Електронний ресурс: <http://www.ac-rada.gov.ua>
4. Звіт про виконання бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття за 2007 рік // Виконавча дирекція Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, 05.05.2008 р., Електронний ресурс: <http://www.dcz.gov.ua>
5. Бабчук К.Л. Проблема безробіття в Україні: шляхи та перспективи її вирішення [Електронний ресурс] / К.Л. Бабчук. – Режим доступу : <http://intkonf.org>.

Бобейко І.О.

студентка,

Науковий керівник: Савченко С.М.

кандидат економічних наук, доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЗАЙНЯТІСТЬ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В УКРАЇНІ

Станом на початок 2016 року в Україні нараховується близько 2,6 млн. людей з інвалідністю, майже 80% з яких дієздатного віку. У той самий час працевлаштовані близько 600 тис. осіб [1]. Особливої актуальності тема набула на фоні бойових дій в зоні АТО, внаслідок яких багато людей отримали інвалідність.